

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א לפרשת יתרו תשס"ו - ולט"ו בשבט דייקנות במסירת התורה

לשמוע את תורת הנצח מפי ה', ולמסור אותה לישראל.

משה מוסר את התורה בדיוק נמרץ

אחד ההבדלים בין נבואתו של משה רבינו לנבואתם של שאר הנביאים, הוא שכל הנביאים נתנבאו באספקלריה שאינה מאירה, ומשה רבנו נתנבא באספקלריה המאירה (עי' יבמות מט, ב). ודאי יש דברים נסתרים בזה, אבל בפשוטו אפשר שביאור הענין הוא, שהנבואות שנמסרות לנו ע"י שאר הנביאים, מגיעות אלינו פאור שעובר דרך זכוכית צבעונית, שאז יש שינוי בצבע האור שמגיע אלינו, ממראהו המקורי. לעומת זאת, נבואתו של משה רבינו מגיעה אלינו פאור שעובר דרך זכוכית לבנה ושקופה לחלוטין ("אספקלריה המאירה"), שהאור עובר דרכה בלי שום שינוי. משה הוא זכוכית חסרת צבע. ענוותנותו הופכת אותו לחסר עצמיות, כביכול, וכוחות הנפש שלו אינן "צובעות" את הנבואה שעוברת דרכו. הוא מוסר כל דבר בדיוק כפי שקבלו מהקב"ה, ללא שינוי. מדרגת נבואה זו נובעת, כמובן, ממעלתו המיוחדת של משה רבינו על פני שאר הנביאים, אבל היא חיונית לצורך נתינת התורה לישראל; שלא יוכל שום אדם לטעון, שמשה לא הבין נכון את דברי ה'. לו היתה נבואתו של משה באספקלריה שאינה מאירה, היה מקום לבעל דין לטעון, למשל: אולי ה' לא אמר "לא תבשל גדי בַּחֵלֶב אִמּוֹ" אלא "בַּחֵלֶב אִמּוֹ", ומשה לא הבין נכון את כוונת ה'. לכן נמסרה התורה באספקלריה מאירה, כדי שלא יהיה שום מקום לומר שהתורה המצויה בידינו איננה התורה שהתכוין הקב"ה לתת לנו.

התורה אומרת על משה רבנו ביום פטירתו: "לֹא כִּהְיִיתָ עֵינֵי וְלֹא נֶס לְחַה" (דברים לד, ז). רש"י מפרש, שהכוונה היא לאחר מיתה - שלא שלט בו רקבון, ולא נהפך תואר פניו לאחר שמת. אבל בפשוטו הכוונה היא על לפני שמת, שלא כהתה עינו ולא נֶס לְחַה למרות זקנתו המופלגת. למה ראתה התורה צורך לספר זאת? מה חשוב לנו לדעת לדורות, מה היה מצב עינו של משה רבינו לעת זקנתו? בשלמה על יצחק אבינו התורה מספרת שכהתה עינו (בראשית כז, א), כדי שנבין איך לא זיהה מי עומד לפניו בשעת הברכות - יעקב או עשו. גם על יעקב אבינו התורה מספרת שכהתה עינו (שם מח, ט), כדי שנבין למה סבר יוסף שאביו אינו מבחין בין מנשה ואפרים (שם, יג-יח). אבל על משה רבינו - למה מספרת התורה שלא כהתה עינו ולא נֶס לְחַה? למה חשוב לנו לדעת זאת?

מדוע קדמה פרשת מינוי השופטים לפרשת מתן תורה?

לפני מתן תורה (שמות יט-כ), מספרת לנו התורה על ביאתו של יתרו אל ישראל למדבר, ועל מינוי שרי האלפים ושרי המאות שנעשה בעצתו (שם יח). חז"ל נחלקו לגבי ביאתו של יתרו למדבר, האם היתה באמת לפני מתן תורה, כפי סדר הכתובים, או שהיתה רק לאחר מתן תורה (זכחים קטז, א. ומובא ברש"י בתחילת פרשתנו). על כל פנים, פרשת מינוי השופטים, שאף היא נכתבה לפני מתן תורה, היתה לכל הדעות לאחר מתן תורה (עי' רש"י שמות יח, יג). אם מינוי השופטים היה רק לאחר מתן תורה, מדוע נכתבה פרשה זו לפני מתן תורה? אמנם אין מוקדם ומאוחר בתורה, אבל סוף סוף, בכל פעם שהתורה אינה מביאה את הדברים לפי סדר התרחשותם, יש איזה טעם לכך.

שמעתי מאבי מורי זללה"ה לבאר כך: פרשת מינוי השופטים נכתבה לפני פרשת מתן תורה, מפני שהיא משמשת כהקדמה למתן תורה. פרשת מינוי השופטים מלמדת אותנו, מאיזה טעם זכה דוקא משה רבינו להיות מוסר התורה לישראל, ומה החשיבות שיש לכך לגבי מתן תורה עצמו. בפרשת מינוי השופטים מסופר על יתרו, שבא למדבר, ומתחיל לתת עצות למשה, איך להנהיג את העם: עֲשֵׂה כֵךְ, וְעֲשֵׂה כֵךְ, וְעֲשֵׂה כֵךְ. מה יותר טבעי מכך, שמשה יאמר לו: 'רְאֵה, חֲמִי הִיָּקֵר! עַד הַיּוֹם הַצֵּלַחְתִּי גַם בְּלִי עֲצוּתֶיךָ, לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לְקַרְוֶע לְהֵם אֶת הַיָּם, לְהוֹרִיד לְהֵם תּוֹרַת מֶן הַשָּׁמַיִם - אֵין לִי צוּרֶךְ בְּעֲצוּתֶיךָ. אֲבָל מֹשֶׁה לֹא אָמַר כֵּךְ. מֹשֶׁה שׁוֹמֵע לִיתְרוֹ, וְעוֹשֶׂה כְּדַבְּרֵי לֹא אָמַר וּדְבָרִים. וְיִשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוֹ, וְיַעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמַר" (שמות יח, כד).

מפני שמשה הוא עֵנִי מְכַל הָאָדָם (במדבר יב, ג), ועל כן אפילו מְחַתְּנוֹ, שעד לא מזמן היה גוי, הוא מוכן לקבל עצה. עניו כזה - הוא זה שראוי להיות השליח, לקבל תורה מהקב"ה ולמסרה לישראל. כי התורה צריכה להמסר לישראל כצורתה, ללא השפעה מאישיותו של השליח; ולכן, רק אדם שהוא עניו ביותר, ללא עצמיות, מתאים למשימה זו. רק הוא ימסור את התורה בדייקנות, בלי להכניס בה גוון עצמי. "וְאִישׁ שִׁמְעֵ - לְנֶצַח יְדַבֵּר" (משלי כא, כח). משה הוא "אִישׁ שִׁמְעֵ", מוכן לשמוע עצה מכל אדם, בלי נגיעות עצמיות, לכן - "לְנֶצַח יְדַבֵּר". הוא זה שראוי

מסירת התורה בדייקנות - בכל הדורות

משה רבנו מוסר את התורה לחכמי ישראל, אבל בראשם - יהושע בן נון, שגם לו יש במידה מסויימת את המידה הזאת, להעביר את התורה בדייקנות, ללא שינויים ח"ו. "יהושע בן נון נער, לא ימיש מתוך הַאֲהָל" (שמות לג, יא) - הוא שומע את משה, ומקבל את כל התורה בדיוק כפי שמשה מסר. אמנם לאחר מותו של משה מתברר שיהושע שכח כמה הלכות (תמורה טז, א), אבל בכל זאת, הוא משתדל לקבל כפי מה שמשה מסר. "לא ימיש מתוך הַאֲהָל". כך גם בדורות הבאים, מדור לדור, העבירו את התורה במסירות, ועד כמה שאפשר - בדייקנות.

גם בדור האחרון שלנו, הרב מבריסק זצ"ל, והג"ר ברוך בער זצ"ל ("הברכת שמואל"), היו מדייקים מאד בחידושי תורתו של הגר"ח מבריסק זצ"ל, להעביר את דבריו בדייקנות רבה, עד כמה שאפשר, ולא להכניס את עצמיותם לתורתו. הגרי"ז ור' ברוך בער זצ"ל אמרו, כמובן, הרבה חידושי תורה מעצמם, אבל הקפידו מאד שלא לשנות שום דבר בדברי רבם.

על ר' אליעזר, הרי הגמרא אומרת, שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם (יומא טו, ב). והקשו על זה ממה שמוכח במקום אחר, שרבו יוחנן בן זכאי כיבד פעם את ר' אליעזר לדרוש, ועמד ר' אליעזר ודרש בדברים שלא שמעתן אוזן מעולם (אבות דרבי נתן פ"ו ה"ג). ותרצו הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות תשל"א מאמר כ"ג) והראי"ה קוק זצ"ל, שה"דברים שלא שמעתן אוזן מעולם" שדרש ר' אליעזר, היו בסך הכל דברים שיצאו לו מתוך תורת רבו ושיטתו, שאחרים לא הצליחו להשיג מעצמם. ממילא, גם דברים אלו הם בכלל "שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם".

לולא דבריהם הייתי מתרץ, שר' אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו, רק שלא בפני רבו, שמא הוא טועה בדבריו. אבל כשהוא דורש בפני רבו, שם הוא מוכן לומר גם דברים שלא שמעתם אוזן מעולם, שכן בנוכחות רבו, גם אם יטעה - הרב יתקן אותו. לכן בפני ריב"ז דרש ר' אליעזר בדברים שלא שמעתן אוזן מעולם. אבל שלא בפני רבו, הוא לא אומר דבר שלא שמע מפי רבו. עכ"פ, הגר"ח שמואלביץ והראי"ה קוק תרצו כפי שאמרנו, שה"דברים שלא שמעתן אוזן מעולם" שדרש ר' אליעזר, היו בסך הכל דברים שיצאו לו מתוך תורת רבו ושיטתו, אבל הוא עצמו - לא אמר מעולם דברים עצמיים, שלא היו כשיטת רבו.

להיות "איש שמע" - בט"ו בשבט

הראשון שלא שמע מה שאמרו לו - עכ"פ לא בשלמות - זו הארץ, כמעשה בראשית. הקב"ה אמר לארץ להוציא "עץ פרי" (בראשית א, יא), שיהא טעם העץ כטעם הפרי (רש"י שם), והיא לא עשתה כן, אלא הוציאה "עץ ע"ש"ה פרי" (בראשית א, יב), שמצמיח פירות, אבל הוא עצמו אינו בטעם פירותיו. מה פירוש הדברים,

אולי מותר לומר כך: הרמב"ם כותב, שהכותב ספר תורה, צריך להזהר "באותיות הגדולות ובאותיות הקטנות... והאותיות העקומות, כמו שהעתיקו הסופרים איש מפי איש", עד משה רבינו (רמב"ם הלכ' ספר תורה פ"ז ה"ח). וקשה: מי אומר, שהאותיות הגדולות והעקומות שכתב משה רבינו, נכתבו כן מפני שכך אמר לו ה' לכתבן? אולי "במקרה" "יצאו" לו אותיות גדולות, מפני שלעת זקנתו כהתה עינו (ומי שאינו רואה טוב כותב אותיות גדולות), ו"במקרה" "יצאו" לו אותיות עקומות, מפני שלעת זקנתו נס לחה, וידו רעדה בעת הכתיבה... לכן אומרת התורה: "לא כְּהִתָּה עֵינֶיךָ וְלֹא נָס לְחֶה"; כדי שנדע, שהתורה הגיעה אלינו בצורה מדוייקת, בדיוק כפי שצויה הקב"ה על משה רבינו לכתוב אותה. כל אות נמסרה בדיוק כפי שהקב"ה רצה שתמסר לנו. אין שום עצמיות של משה רבנו במסירת התורה, אפילו לא בצורת האותיות, וכל שכן שלא בתוכן הדברים.

המציאות - משתנה; התורה - אינה

משתנה

גם לדורות - אין שינוי בתורה. "איש שמע" - לְ נֶצַח וְלְדָבָר". התורה שנמסרה לנו ע"י משה רבינו, היא נצחית. היא איננה מושפעת "כי הוא זה" מחילופי הזמנים, וגם לא מחילופי המקומות. כמובן, יש מצוות שקשורות לזמנים מסויימים בלבד (שבת-חול; יום-לילה), ויש מצוות שקשורות למקומות מסויימים בלבד (ארץ ישראל, המקדש וכדו'); אבל התורה עצמה - אינה משתנה. כמו שכל אחד מבין, שאם כתוב בתורה ששומר חינם משלם כך ושומר שכר משלם באופן אחר, זה לא שהתורה השתנתה, אלא המציאות היא ששונה מזה לזה - כך גם בשינויי מציאות שמתהווים במשך הדורות, יתכן שיהיה שינוי בדין התורה מתקופה לתקופה, אבל לא מפני שהתורה השתנתה חלילה, אלא מפני שינוי המציאות, שממילא גורם לפעמים גם לשינוי הדין. אבל עצם התורה לא משתנה.

ממילא, כשמעיינים בספרי הפוסקים, צריך לבדוק לפעמים אם המציאות לא השתנתה. למשל - מכשיר הטלפון. הטלפון היום, אינו אותו מכשיר הטלפון שהיה בימי נעורי. בימי נעורי היתה שאלה של איסור דאורייתא בשימוש במכשיר הטלפון בשבת. היום - בהרבה טלפונים אין איסור דאורייתא, רק איסור דרבנן. מוכרחים תמיד לבדוק, אם מה שכתוב בספרי הפוסקים מתאים למציאות של היום. איך נדע מה הדין במציאות החדשה? לזה יש לנו את חכמי התורה, שיפסקו לנו מה הדין במציאות החדשה. על כל פנים, התורה לא השתנתה. רק המציאות השתנתה.

ישראל כדי לאכול מפריה ולשבוע מטובה, מדוע אנו מבקשים זאת? מן הגרי"ז זצ"ל באמת פירש משום כך, ש"נאכל מפריה ונשבוע מטובה" לא מתייחס לארץ ישראל, אלא לירושלים: "ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו, והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה, ונאכל מפריה ונשבוע מטובה" - של ירושלים! מה מיוחד בפירותיה של ירושלים? ובכלל, הרי אין נוטעים גינות ופרדסים בירושלים (עי' ב"ק פב, ב), ומנין לה פירות? פירש הגרי"ז זצ"ל: אין הכוונה לפירות הגדלים בירושלים, אלא לפירות הנאכלים בירושלים. אנו מבקשים, שנזכה לאכול מעשר שני ונטע רבעי בירושלים, כדינם (הובא ב"הגדה לבית בריסק", על ברכה מעין שלש שלאחר כוס רביעית). זוהי אם כן בקשה רוחנית, לא בקשה גשמית. ממילא לא יקשה על זה מן הגמרא בסוטה.

והנה, לולא דבריו, היה נראה לפרש כפשוטו, שבקשת "נאכל מפריה ונשבוע מטובה" מתייחסת ל"ארץ חמדה טובה ורחבה" שנזכרת בתחילת הברכה, ולא לירושלים. ולגבי הקושיא מהגמרא בסוטה, נראה לתרץ כך: משה רבנו אינו זקוק באמת לפירות א"י. אם משה רבינו היה ממשיך לחיות והיה נכנס לא"י, היה ממשיך לדרת מן ישראל עד יום מותו [שהרי המן ירד לישראל בזכות משה, ולא נסתלק עד שמת (תענית ט, א)], ואז באמת היה עדיף לאכול מן, שמעלתו עדיפה על מעלת פירות א"י. הראיה, שגם ישראל לא אכלו מפירות א"י כל זמן שנותר להם מן בכליהם, ככתוב: "וַיִּשְׁבֹּת הַמֶּן מִמִּחֲרַת... ולא היה עוד לבני ישראל מן - וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוֹאֵת אֶרֶץ כְּנַעַן בְּשֵׁנָה הַהִיא" (יהושע ה, יב). ומבואר בגמרא (קדושין לח, א), שגם לדעת מי שסובר שמותר היה לישראל לאכול מתבואת הארץ כבר משעה שנכנסו אליה, מכל מקום לא אכלו ממנה כל עוד נותר להם מן בכליהם. הרי שמעלת המן עדיפה על מעלת פירות הארץ. ואם כן, כל זמן שמשה רבנו חי, אין לו צורך לאכול מפריה של ארץ ישראל. לכן תמהה הגמרא: "מפני מה נתאוה משה ליכנס לארץ? וכי לאכול מפריה הוא צריך? ! או לשבוע מטובה הוא צריך? ! והרי עדיף לו לאכול מן! אבל אנו, שאין לנו מן, ודאי עדיף שנאכל מפריה של ארץ ישראל, ולא מפריה של ארץ העמים הטמאה. לכן מבקשים אנו: "והעלנו לתוכה... ונאכל מפריה ונשבוע מטובה", ולא נצטרך לאכול מפרי ארץ העמים.

אלא שצריך לדעת, שגם בפירות ארץ ישראל אפשר לקלקל. חז"ל אמרו, וכך משמע גם בנביאים, שדווקא שפע הטובה בארץ ישראל, גרם ל'וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט' (ילק"ש דברים רמז תתקמ"ה). אפשר א"כ להגיע לשכחת התורה, אם נמשכים אחר הגשמיות של פירות ארץ ישראל. במקום לעסוק בתורה, עוסקים באכילת פירות... זה באמת גרוע. רק אם מחפשים את הרוחניות שבפירות, זה טוב. צריך שהאכילה תהיה לצורך עבודת ה', לא כתכלית בפני עצמה, אכילה לשם הנאת אכילה. אם

שהארץ לא שמעה בקול ה' קשה להבין כיצד שייך ציות או אי ציות, כשמדובר בדומם. ברור שיש כאן סתרי תורה. אבל השני שחטא באי הציות לקב"ה, זהו האדם, וזה כבר כן מובן לנו קצת. אדם הראשון לא מציית לקב"ה בנוגע לעץ הדעת. הקב"ה אומר לו שלא לאכול מעץ הדעת, והוא כן אוכל ממנו. שני החטאים הראשונים בעולם, היו א"כ חטאים שקשורים לעצים. חז"ל קשרו גם בין הענשים שבאו על שני החטאים האלה. "כשנתקלל אדם על עוונו, נפקדה גם הארץ על עוונה ונתקללה" (רש"י שם, יא).

יום ראש השנה לאילנות, הוא א"כ - במידה מסוימת - יום תיקון לשני החטאים האלה. להיות "אִישׁ שֹׁמֵעַ", לשמוע בקול ה', ולקיים את המצוות שציוה אותנו בנוגע לפירות האילן - תרומות ומעשרות, ערלה, ושאר המצוות שתלויות באילנות - כתיקון לחטא הארץ וחטא אדם הראשון, שלא היו בבחינת "שומעים", ולא שמעו למה שציוה אותם ה' בנוגע לאילנות.

מסופקני באמת, מי שאוכל תפוז מארץ ישראל ותאנה מחו"ל, על מה יקדים לברך. על התאנה - שהיא משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, או על התפוז - שהוא בפועל מארץ ישראל. הרי כל המעלה של שבעת המינים שנשתבחה בהם א"י, היא מצד המצוות התלויות בארץ שמקיימים בהם. רק מהם מביאים בכורים בזמן הבית (בכורים פ"א מ"ג), וזהו - לפי חלק מהשיטות - הדין היחידי מדאורייתא שיש בו נפקא מנה לשבעת המינים. ומכל מקום, בתפוז יש בפועל חיוב של מצוות התלויות בארץ. אמנם רק מדרבנן, אבל בכל זאת, קיימו בו בפועל מצנת הפרשת תרומות ומעשרות. ואם כן, אולי התפוז מא"י קודם לברכה לתאנה מחו"ל. וצ"ע.

"וְנֹאכַל מִפְרֵיהָ וְנִשְׁבַּע מִטּוֹבָהּ" - וכי לאכול מפריה אנו צריכים! ?

הפוסקים נחלקו לגבי ברכת "מעין שלש", אם לומר בה "וְנֹאכַל מִפְרֵיהָ וְנִשְׁבַּע מִטּוֹבָהּ", או לא. יש שכתבו שלא לומר כן, שהרי הגמרא אומרת: "מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל? וכי לאכול מפריה הוא צריך? ! או לשבוע מטובה הוא צריך? ! (סוטה יד, א) - הרי שלאכול מפריה ולשבוע מטובה של ארץ ישראל, אינה סיבה מספקת להכנס אליה. וא"כ, גם לנו אין ראוי לבקש "והעלנו לתוכה", כדי ש"נאכל מפריה ונשבוע מטובה" (עי' טור אר"ח סי' ר"ח).

והנה, לענ"ד אדרבא, משם ראה שכן צריך לומר חיבות אלו. הרי לשון הגמרא מוכיחה, שהחיבות "נאכל מפריה ונשבוע מטובה" היו מוכרות לה. ומנין, אם לא מנוסח ברכת "מעין שלש"? הרי שברכת "מעין שלש" כן כוללת חיבות אלו. אבל סוף סוף, השאלה נשאר: אם אין ראוי לבקש לעלות לארץ

חז"ל, שאמרו: "הוסיף יום אחד מדעתו". כלומר, הוסיף יום אחד בגלל חטא עץ הדעת". ואכן, ישראל זכו בגלל זה לחרות ממלאך המוות (שמו"ד לב, א). נתבטלה גזרת "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (בראשית ב, טז) שנגזרה על אדם הראשון בגלל חטאו.

ואולם מה קורה אחר כך? לאחר ארבעים יום ישראל חוטאים בעגל, משה נאלץ לשבור את הלוחות, קבלת התורה מתבטלת מבחינה מסויימת, וגם החרות ממלאך המוות מתבטלת. מלאך המוות שוב שולט. קבלת התורה השנייה - לוחות שניות - היתה כבר ביום שני בשבת. אמנם ביום קדוש מאד, ביום הכפורים, אבל לא בשבת קודש, אלא ביום שני בשבוע, ועל כן לא הועילה קבלה זו לשוב ולהשתחרר מגזרת "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", כפי שהועילה קבלת תורה הראשונה.

אולי גם זו סיבה (חוץ מסיבות אחרות שנאמרו), למה שאומרים בתפילת השבת, "ישמח משה במתנת חלקו". כי משה הוא זה שגרם לכך שמתן תורה יהיה בשבת, אם כן "ישמח משה במתנת חלקו". אבל "שני לוחות אבנים הוריד בידו, וכתוב בהם שמירת שבת" - אלו כבר הלוחות האחרונים, שניתנו בשני בשבת. כי בלוחות הראשונים היו כתובות עשרת הדברות שב"יתרו", ובלוחות האחרונים היו כתובות עשרת הדברות שב"ואתחנן", ממילא בלוחות הראשונים היה כתובה זכירת שבת (שמות כ, ח), ובלוחות האחרונים היתה כתובה שמירת שבת (דברים ה, יב). ממילא "שני לוחות אבנים הוריד בידו, וכתוב בהם שמירת שבת", הכוונה היא ללוחות השניים.

חשבת, שגם מה שאנו אומרים בכל יום בבוקר, "אהבה רבה (או אהבת עולם) אהבתנו ה' אלקינו, חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו", אפשר ש"אהבה רבה" (או "אהבת עולם"), רומזת ללוחות הראשונים שניתנו באהבה, ו"חמלה גדולה ויתרה" רומזת ללוחות השניים, שלא כל כך מגיעות לנו, אבל ה' חמל ונתן לנו גם לוחות שניים. אולי מותר לומר כך. למעשה, כל התורה כולה היא רחמים גדולים מאת הקב"ה. בשום מקום בתפילה אין בקשות רחמים כאלו, כמו בבקשה הזאת: "אבינו, אב הרחמן, המרחם, רחם עלינו", שלוש לשונות של רחמים בזה אחר זה. כי צריך רחמים מרובים כדי להיות ראויים לקבל את תורת ה'.

אם נשתדל, נזכה לנצל את פירות ארץ ישראל לטובה, ובעזרת ה' נזכה גם אנו לקבל תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ושהתורה תהיה שלמה, שיהיה בידינו לקיים את כל המצוות, לא רק את המצוות התלויות בארץ, אלא גם את המצוות התלויות בירושלים ובבית המקדש, במהרה בימינו, אמן.

האכילה איננה נעשית לשם שמים, אלא לשם הנאה בעלמא, גם הקדושה שבפירות לא תעזור. רק כשמשתמשים בפירות ארץ ישראל לעבודת ה', הם נותנים לנו קדושה.

משה מתקן במתן תורה את חטא אדם הראשון

הגמרא אומרת, ששלשה דברים עשה משה רבנו מדעתו. אחד מהם - שהוסיף יום אחד מדעתו, בהכנות של ישראל למתן תורה. הקב"ה אומר למשה: "ביום ה'שלישי יָרַד ה' לעיני כל העם על הר סיני" (שמות יט, יא), ומשה מוסיף יום אחד מדעתו, ואומר לבני ישראל שמתן תורה יהיה ביום הרביעי (שבת פז, א). הקב"ה אכן דוחה את מתן תורה ביום אחד, כפי מה שקבע משה. [ניתכן שדברי חז"ל אלו רמוזים גם בתורה. ה' אומר למשה: "והיו נְכַנְּים ליום השלישי, כי ביום ה'שלישי יָרַד ה' לעיני כל העם על הר סיני" (שמות שם). "והיו נְכַנְּים ליום השלישי" - כתוב מלא (שלישי); "כי ביום ה'שלישי יָרַד ה'" - כתוב חסר (שלישי). למה? אולי כדי לרמז בזה, שאין מדובר באותו יום שלישי. כשה' אמר "והיו נְכַנְּים ליום השלישי", כוונתו היתה ליום השלישי מאותו יום; אבל למעשה ה' לא ירד על הר סיני ביום השלישי מאותו יום, אלא רק ביום השלישי מן היום שלמחרת].

למה הוסיף משה יום נוסף מדעתו? הגמרא עושה חשבון מצד דיני טומאה וטהרה. אבל אולי מותר להוסיף בזה עוד טעם, שאפשר שגם חז"ל רמזו לו. אדם הראשון אכל מעץ הדעת ונענש על כך. לפני שחטא, היה בן חורין ממיתה והיה יכול לחיות לעולם, ומפני שאכל מעץ הדעת נענש והפך להיות בר מיתה. והנה המקובלים אמרו, שבאמת היה ראוי לאדם הראשון לאכול מעץ הדעת, אלא שהיה צריך לחכות לשבת, ולא לאכול ממנו ביום חול. (אמנם אותו יום לא היה יום חול גמור, שהרי ראש השנה היה, אבל מ"מ לא היה יום שבת, אלא יום ששי). כמובן, גם בשבת היה צריך לקבל רשות לאכול מעץ הדעת, אבל אז היה מקבל רשות כזו, כי רק ביום חול אי אפשר היה לאכול מעץ הדעת, שאז מתגבר הצד הרע שבו על הצד הטוב, אבל בשבת מתגבר הצד הטוב שבעץ על הצד הרע שבו, ואז אפשר לאכול ממנו. הנסיון לאדם הראשון היה אפוא לחכות רק יום אחד. אם היה עומד בנסיון זה, היתה כבר הבריאה מתוקנת, ולא היינו צריכים את כל הגלות והצרות. אבל האדם לא עמד בנסיון, ואכל מעץ הדעת לפני שהגיעה השבת.

מי תיקן את החטא הזה? - משה רבנו. משה מוסיף יום אחד מדעתו, ודוחה את מתן תורה מיום ששי ליום שבת, כדי לתקן את חטא אדם הראשון, שלא המתין מיום ששי לשבת. זהו עומק כוונת לשון